

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Zorman

Organiziranost področja podpore državi prejemnici tuje pomoči ob nesrečah v RS

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Zorman

Mentorica: doc. dr. Jelena Juvan

Organiziranost področja podpore državi prejemnici tuje pomoči ob nesrečah v RS

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila družini in prijateljem, ki so mi stali ob strani vsa ta leta šolanja.

Posebna zahvala gre mentorici dr. Juvan, ki me je uspešno vzpodbujala in mi dajala motivacijo.

Zahvala gre tudi Jerneju Hudohmetu za vse potrpljenje, strokovne nasvete in usmeritve pri pisanju diplomskega dela.

Organiziranost področja podpore državi prejemnici tuje pomoči ob nesrečah v RS

Diplomsko delo je v prvem delu posvečeno analizi Mehanizma civilne zaščite Evropske unije (Mehanizem CZ EU). Tu sem opisala razvoj mehanizma ter namen in vlogo, ki ga predstavlja v Evropski skupnosti. Nato sem prešla na načela nujenja mednarodne pomoči ter faze intervencije, ki se odvijajo znotraj Mehanizma CZ EU. Intervencija, na katero so napotene reševalne ekipe, je namreč razdeljena na sedem faz. Te opredeljujejo potek in dogajanje znotraj intervencije ter naloge reševalne ekipe. Opisu Mehanizma CZ EU sledi splošni opis podpore tuji pomoči ob nesreči oziroma Host nation support group (HNS enota). V tem delu se posvetim analizi HNS enote, vloge in smernicam, ki enoto definirajo, ter ji dajejo pomen v širšem smislu. V drugem delu sem največ pozornosti namenila organiziranosti podpore mednarodni pomoči v Republiki Sloveniji (RS). Osredotočila sem se na potek razvoja koncepta, ki se je iz EU prenesel v RS. Proučila sem strukturo enote, delovanje na območju RS ter njene pristojnosti med intervencijo, ki vključuje mednarodno pomoč. V tretjem delu sem preko analize intervencije žled 2014 najprej opisala vremensko dogajanje ter razvoj naravne nesreče, nato pa sem s pomočjo intervjujev in relevantnih dokumentov analizirala, kako je bila HNS enota prvič preizkušena v praksi.

Ključne besede: naravne in druge nesreče, HNS, civilna zaščita, Mehanizem CZ EU, mednarodna pomoč.

Organization of the field of support to the country receiving foreign aid in case of incidents in RS

The first part of the diploma thesis is dedicated to the analysis of the EU Civil Protection Mechanism (CP Mechanism). Here I have described the development of the mechanism and the purpose and role it represents in the European Community. I then precede to the principles of international assistance and the intervention phase that take place within the EU Mechanism CP. The intervention to which the rescue teams are sent is divided into seven phases. They define the course and events within the intervention and the tasks of the rescue team. The description of the EU Mechanism CP follows a general description of the support of foreign assistance in the event of an accident or the Host nation support group (HNS unit). In this section, I devote to the HNS analysis of the units, the role and guidelines that define the unit, and give it meaning in the broader sense. In the second part, I paid the most attention to the organization of support for international assistance in the Republic of Slovenia (RS). I focused on the course of developing a concept that was transferred from the EU to the RS. I examined the structure of the unit, the operation in the territory of the RS and its powers during the intervention involving international assistance. In the third part, I've described the weather events and the development of a natural disaster, through analysis of the intervention of the gills 2014, and then, through interviews and relevant documents, I analysed how the HNS unit was first tested in practice.

Key words: elementary and other accidents, HNS, civil protection services, EU CP mechanism, international relief aid.

KAZALO

1	UVOD	8
2	METODOLOŠKI OKVIR	10
2.1	Predmet proučevanja in cilji raziskovanja	10
2.2	Raziskovalno vprašanje in hipoteza	10
2.3	Raziskovalne metode	11
2.4	Opredelitev temeljnih pojmov	11
2.4.1	<i>Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami</i>	11
2.4.2	<i>Krizni menedžment</i>	11
2.4.3	<i>Kriza</i>	12
2.4.4	<i>Mehanizem CZ EU</i>	13
2.4.5	<i>Podpora države gostiteljice</i>	13
2.4.6	<i>Država gostiteljica</i>	13
3	MEHANIZEM CZ EU	14
3.1	Načela nudenja pomoči	16
3.2	Oblike mednarodne pomoči	16
3.3	Faze intervencije mehanizma CZ EU	17
3.3.1	<i>Faza pripravljenosti</i>	17
3.3.2	<i>Faza aktiviranja</i>	17
3.3.3	<i>Faza potovanja</i>	18
3.3.4	<i>Faza prihoda v prizadeto državo</i>	19
3.3.5	<i>Faza nudenja pomoči oz. reševanja</i>	19
3.3.6	<i>Faza prenehanja nudenja pomoči oz. reševanja</i>	19
3.3.7	<i>Faza evalvacije</i>	20
4	PODPORA TUJI POMOČI OB NESREČI OZIROMA HNS ENOTA	20
4.1	Smernice HNS EU	21
4.2	Organiziranost in naloge HNS enote	22
4.2.1	<i>Registracija</i>	22
4.2.2	<i>Asistenca mednarodnim reševalnim enotam</i>	23
4.2.3	<i>Koordinacija</i>	23
5	ORGANIZIRANOST PODPORE TUJI POMOČI OB NESREČI V RS	23
5.1	Pravna urejenost nudenja/prejemanja mednarodne pomoči v RS	25
5.2	Vloga HNS enote pri sprejemu in vključitvi mednarodne pomoči v RS	25
5.3	Priprave na prihod mednarodne pomoči	25
5.4	Sprejem mednarodne pomoči in priprava na operativno delovanje	28
5.4.1	<i>Prihod enot na EP in spremljanje od EP do RDC</i>	28
5.4.2	<i>Sprejem enot v RDC</i>	28
5.4.3	<i>Vzpostavitev pisarne EU CPT/OSOCC</i>	29
5.4.4	<i>Informativni (prvi) sestanek za vodje enot TL tujih enot</i>	29
6	PRIMER VODENJA HNS ŽLED 2014	29
6.1	Opis nesreče	29
6.2	Mednarodna pomoč Mehanizma CZ EU in drugih držav	30
6.3	Organizacija HNS v RS	31
7	SKLEP	32
8	LITERATURA	35

Seznam kratic

BoO	Base of operation (Bazni tabor)
CECIS	Common Emergency Communication and Information System (Skupni komunikacijski in informacijski sistem)
CORS	Center za obveščanje RS
CP	Strokovnjaki različnih modulov civilne zaščite
CZ	Civilna zaščita
ECHO	The Humanitarian Aid department of the European Commission (Generalni direktorat za evropsko civilno zaščito in humanitarno pomoč)
EERC	European Emergency Response Capacity (Sistem modulov CZ in evropske zmogljivosti za nujni odziv)
EGP	Evropski gospodarski svet
EP	Entry point (Vstopno mesto)
ERCC	Emergency Response Coordination Centre (Center za usklajevanje nujnega odziva)
EU	Evropska unija
EU CPT	European union Civil protection team (
HNS A	Host nation support assistance (HNS asistenca)
HNS C	Host nation support coordination (HNS koordinacija)
HNS enota	EU Host nation support group (HNS enota)
HNS R	Host nation support registration (HNS registracija)
ICZR	Izobraževalni center Republike Slovenije
LEMA	Local Emergency Management Agency (Lokalne oblasti, ki so zadolžene za ukrepanje ob nesrečah)

Mehanize m CZ EU	Mehanizem civilne zaščite Evropske unije
MIC	Monitoring and Information Centre (Center za spremljanje in obveščanje)
MTS	Materialno–tehnična sredstva
MzIP	Ministrstvo za infrastrukturo
NATO	North Atlantic Treaty Organisation (Severnoatlantska pogodbeno zveza)
NGO	Nevladne organizacije
OSOCC	On Site Operation Coordination Centre (Center za usklajevanje dejavnosti na območju nesreče)
oz.	oziroma
OZN	Organizacija združenih narodov
Pov.CZ RS	Poveljnik Civilne zaščite Republike Slovenije
RDC	Reception and departure center (Sprejemno/odhodni center)
RS	Republika Slovenija
SitRep	Situation Report (Poročilo stanja na terenu)
TL	Team leaders (Vodje enot)
UN OCHA	United nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (Združeni narodi – Urad za usklajevanje humanitarnih aktivnosti Združenih narodov)
URSZR	Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
ZiR	Uredba o načrtih zaščite reševanja
ZVNDN	Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami

1 UVOD

Naravne in druge nesreče so zadnja leta čedalje bolj prisotne v našem vsakdanu in življenju. Vse več nesreč, doma in po svetu, povzroča posledice, ki imajo vpliv tako na lokalno prebivalstvo kot tudi na sosednje države oziroma (oz.) območja v bližini (Hrušovar 2015, 7).

Veliko se govori o različnih podnebnih spremembah ter njihovih vplivih na naravne nesreče (segrevanje ozračja, taljenje polarnega ledu...), pozabljamo pa na dejstvo, da ima tudi človek vedno večji vpliv na potek in posledice naravnih nesreč (Kržišnik 2008).

Število ljudi v mestnih jedrih se konstantno dviguje, prav tako raste poseljenost na potresno in poplavno izpostavljenih območjih, večajo se socialne razlike, povečujeta se ekstenziven tehnološki in kmetijski razvoj, vse to pa povzroča večjo ranljivost družbe in okolja za razvoj in potek naravnih in drugih nesreč (Kržišnik 2008).

Kljub temu, da se točnega okvira posledic večjih naravnih in drugih nesreč ne da natančno predvidevati, pa lahko z boljšim načrtovanjem in ustreznim odzivanjem na nesreče vplive vsaj omilimo. Države oziroma njihovi organi iz področja kriznega upravljanja in vodenja na lokalni in državni ravni ter posamezni strokovnjaki pa preko preventivnega delovanja na področju varovalnih ukrepov in s posodabljanjem načrtov odzivanja lahko omilijo posledice teh nesreč. A vodenje in odzivanje v kriznih situacijah državam predstavlja ogromno problematiko in kljub temu, da lahko države znatno vplivajo na potek odzivanja, so njihova prizadevanja za ublažitev vplivov neučinkovita pri zaščiti življenj ter lastnine (Alexander 2002, 7–8).

Želja vsake posamezne države je, da samostojno izvede celostni odziv na nesrečo in nudi ustrezno reševalno pomoč ter zadosti potrebam kriznega upravljanja in vodenja, ki je nujno za sanacijo. Zaradi vse večjega obsega, intenzitete in števila nesreč pa prihajajo države v situacije, ko z lastnimi kapacitetami ne zadostijo potrebam, zato so se primorane vključevati v mednarodne mehanizme in strukture, ki nudijo mednarodno pomoč v različnih oblikah. K uresničitvi ter izvedbi nadaljnjega razvoja lahko veliko pripomorejo že države same, saj danes posvečajo več pozornosti planiranju in izgradnji sistemov za obvladovanje nesreč ter nenazadnje, izboljšanju in ustvarjanju usklajevalnih mehanizmov za nudenje pomoči ob nesrečah večjega obsega. Vsi ti ukrepi pa vodijo do bolj usklajenega in učinkovitejšega izvajanja ter nudenja mednarodne reševalne pomoči (Hrušovar 2015, 8; Volaj 2005, 238–9).

Zaradi zmede, ki nastaja ob neprimerni koordinaciji državnih organov na samem kraju nesreče, bi bilo smiselno oblikovati »krovno« organizacijo, ki bi prevzela koordinacijo med ostalimi službami in s tem poskrbela, da bi bilo zagotavljanje pomoči usklajeno in ustrezno vodeno. Primer takšne prakse je Organizacija združenih narodov (OZN), kjer so pripravili prve zametke mednarodne reševalne pomoči. Poleg OZN pa mednarodno pomoč zagotavljajo in nudijo še Rdeči križ in Rdeči polmesec, EU, Organizacija severnoatlantske pogodbe (NATO) in druge institucije (Hrušovar 2015, 8; Torkar 2007, 196–7).

Eden od pomembnih mehanizmov za našo državo, ki se nanaša na navedeno problematiko, je Mehanizem CZ EU, ki pa ni omejen zgolj na države članice, ampak tudi države, ki nimajo sklenjenih neposrednih bilateralnih sporazumov (Hrušovar 2015, 8–9; Torkar 2007, 196–8).

Da sama intervencija lahko nemoteno poteka ter vse domače in tuje enote na terenu lahko delujejo, je potrebna skrbna podpora enotam, ki so vključene v reševanje. Podpore enotam lahko zagotavljajo člani znotraj občinske, regijske ali državne veje sistema zaščite in reševanja v obliki enote za podporo, ki se v ta namen izobražuje ter uri na različnih usposabljanjih in vajah (Šestan 2016).

Lahko pa upoštevajo priporočila Mehanizma CZ EU, ki v ta namen svetuje nadgradnjo obstoječe enote za podporo v razširjeno EU Host nation support group (HNS enota), ki se sestavi in aktivira takrat, ko se pojavi potreba po mednarodni pomoči in se pričakuje prihod tujih enot in sredstev v državo.

V diplomskem delu bom opisala vlogo Mehanizma CZ EU in zagotavljanje podpore države prejemnice mednarodne pomoči, ki se odvija v okviru posebne HNS enote. Najprej bom v splošnem predstavila Mehanizem CZ EU, njegov razvoj in pomen za potrebe reševanja in sanacije nesreč večjega obsega. Nato bom analizirala mednarodno intervencijo Mehanizma CZ EU ter izpostavila glavne faze, ki jih mora vsaka aktivirana reševalna ekipa upoštevati. Nadaljevala bom s splošnim opisom in pomenom HNS enote ter analizirala njeno vsebino znotraj Mehanizma CZ EU. V zadnjem delu pa bom najprej predstavila, kako je organizirana podpora tujim enotam v RS (pomen, pravnoformalna zasnova, vloga in naloge) ter na primeru velike naravne nesreče Žled 2014 prikazala delovanje HNS enote, ki je bila takrat vzpostavljena.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Predmet proučevanja in cilji raziskovanja

Naravne in druge nesreče večjega obsega so čedalje bolj prisotne v našem vsakdanu. Zaradi razsežnosti in obsega imajo pogosto katastrofalne vplive na lokalno prebivalstvo in prizadeto državo, kakor tudi na tuja ozemlja v bližini nesreče. Zaradi same kompleksnosti nesreče se pogosto zgodi, da prizadeta država sama ne more ali ne zmore več zagotavljati kakovostnega kriznega odzivanja, zato je primorana zaprositi za mednarodno pomoč znotraj Mehanizma CZ EU v obliki strokovnjakov, reševalnih ekip, materialno tehničnih sredstev (MTS), finančne ali druge pomoči. Da je mednarodna pomoč Mehanizma CZ EU lahko uspešna, je potrebna podpora enotam in strokovnjakom, ki so se odzvali ter prihajajo v prizadeto državo na pomoč. Slovenija se je kot članica Mehanizma CZ EU do sedaj odzvala na prošnje držav, ki so potrebovale mednarodno pomoč pri reševanju in sanaciji nesreč ter ostalih izrednih dogodkov (npr. poplave v Bosni in Hercegovini leta 2015), med žledom 2014 pa je bila tudi sama prejemnica mednarodne pomoči znotraj Mehanizma CZ EU.

Cilj diplomske naloge je prikazati, kako poteka proces prejemanja mednarodne pomoči v okviru Mehanizma CZ ter kako je organizirana podpora tujim enotam v splošnem ter, ko pridejo v RS. Ob primeru velike naravne nesreče žled 2014 pa prikazati, kako je bila organizirana podpora tujim enotam v praksi.

2.2 Raziskovalno vprašanje in hipoteza

RV1: Ali je področje prejemanja mednarodne pomoči v RS dovolj pravno podprto, da daje odgovore in zaščito med prejemanjem tuje pomoči državi prejemnici, ali obstaja potreba po temeljitejši ureditvi?

RV2: Ali imamo v RS dovolj razvito terminologijo, ki ureja področje organiziranosti podpore državi prejemnici tuje pomoči v RS?

H: Ključno vlogo pri zagotavljanju dobre koordinacije tujih enot med intervencijo žled 2014 je predstavljala HNS enota, ki je bila vzpostavljena za ta namen.

2.3 Raziskovalne metode

Uporabljene raziskovalne metode v diplomskem delu so naslednje:

- **analiza primarnih in sekundarnih virov:** gradivo primarne literature (knjige, zakonodaja, delovno gradivo), sekundarne literature (članki, specifični dokumenti),
- **deskriptivna metoda:** z njo bom opisala dogajanje med žledom 2014 in poplavami, hkrati pa mi bo pomagala predstaviti dejstva o Mehanizmu v EU in dejstvih, ki so pomembna za moje diplomsko delo,
- **metoda intervjuja:** z njo bom pridobila informacije, ki so ključni za opis delovanja podpore med intervencijo žled 2014. Intervju bo izveden z Jernejem Hudohmetom, poveljnikom štaba CZ regije Gorenjska, ki je bila ena izmed najbolj prizadetih regij v RS.

2.4 Opredelitev temeljnih pojmov

2.4.1 Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je po definiciji v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti RS definiran kot »Sistem namenjen zagotavljanju varstva ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine ter okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami s ciljem zmanjšanja števila nesreč ter preprečitve oziroma zmanjšanja števila žrtev in drugih posledic teh nesreč« (Državni zbor 2010).

2.4.2 Krizni menedžment

Coombs (2007, 1–2) krizni menedžment definira kot:

/.../ proces, namenjen preprečevanju ali zmanjševanju škode, ki jo lahko povzroči kriza za organizacijo in njene zainteresirane strani, samo obvladovanje kriz pa deli v tri faze: (1) pred krizo, (2) krizni odziv in (3) po krizi. Predkrizna faza se ukvarja s preprečevanjem in pripravo. Faza kriznega odzivanja je, ko mora vodstvo dejansko odgovoriti na krizo. Faza po krizi pa išče načine za boljšo pripravo na naslednjo krizo in strmi k izpolnjevanju dogovorov sprejetih v fazi krize, vključno z nadaljnjimi informacijami.

Janja Vuga v Upravljanju s kompleksnimi krizami v RS navaja definicijo doc. dr. Iztoka Prezlja o kriznem odločanju, za katerega je značilno »veliko pomanjkanje časa, poplava ali

pomanjkanje informacij in potreba po takojšnjem nerutinskem odločanju in ukrepanju, kar povzroča stres za tiste, ki sprejemajo odločitve« (Malešič in Prezelj 2016, 14).

Boin in 't Hart (v Malešič 2004, 14) definirata fenomen kriznega upravljanja in vodenja kot:

/.../ oblikovanje postopkov, dogovorov in odločitev, ki vplivajo na potek krize in obsega organizacijo, priprave, ukrepe in razporeditev virov za njeno obvladovanje. Krizno upravljanje in vodenje se običajno odvija v organizacijskem kaosu, pod pritiskom množičnih medijev, v stresnih razmerah in ob pomanjkanju natančnih informacij, če naštejemo le nekatere ključne značilnosti. Spremembe narave in konteksta sodobnih kriz pa krizno upravljanje in vodenje še otežujejo, saj so sodobne krize izjemno kompleksne, učinkujejo preko različnih meja, se povezujejo z drugimi pomembnimi problemi in so praviloma dolgotrajne (Malešič 2004, 14).

2.4.3 Kriza

Bland (1998, 5) krizo definira kot »resen incident, ki lahko vpliva na človekovo varnost, okolje, izdelke ali ugled organizacije, za katerega je navadno značilna velika medijska izpostavljenost in ga nekateri mediji obravnavajo celo sovražno«.

Malešič (2004, 11) razlaga, da ima »vsaka kriza specifične značilnosti, vse krize pa tudi veliko skupnega. Kriza ponuja omejen čas za oblikovanje politike in sprejemanje odločitev. In navsezadnje, kriza postavlja odločevalce pod velik stres in jih prisili, da sprejemajo odločitve v negotovih razmerah, v katerih dogodki prehitevajo drug drugega«.

Malešič in Prezelj (2016, 38) opredeljujeta krizo kot:

/.../ sestavek značilnosti, katero opredeljujejo:

- *endemičnost: kar pomeni, da postajo logično nasprotje vseh kompleksnih sistemov, ki zaradi kakršnih koli vzrokov ne morejo doseгти pričakovanih varnostnih vzrokov,*
- *sestavljenost: saj gre za kombinacijo kriznih dogodkov, ki nas silijo v razmislek o varnostnih prioritetah in*
- *neprekinjenost: ker se vzroki za krize neprestano prepletajo in jih je težko prepoznati, hkrati pa se soustvarjajo različna obdobja, ki ne pomenijo nujno konec krize.*

Pittsburg State University (15. september) definira krizo kot »vsak kritičen incident, ki vključuje smrt, resno poškodbo ali grožnjo ljudem, povzroča škodo za okolje, živali, lastnino in / ali podatke«. Zraven prištevajo tudi motnje delovanja ter grožnjo sposobnosti izvajanja misije.

Salmonova definicija pa izhaja iz grškega pojmovanja krize, ki jo opredeljuje kot »odločitveno situacijo, ki se v tradicionalnem smislu nanaša na odločanje med vojno in mirom, v sodobnem smislu pa na krizno odločanje oziroma odzivanje na kompleksne krizne razmere s ciljem njihovega odpravljanja« (Salmon 1992, 112).

2.4.4 Mehanizem CZ EU

Evropska komisija (2017) je z namenom reševanja in ohranjanja življenja, preprečitve in ublažitve trpljenja ljudi ter zaščite celovitosti in dostojnosti prebivalstva ustanovila Mehanizem civilne zaščite in humanitarne pomoči

/.../ Generalni direktorat za evropsko civilno zaščito in humanitarne pomoči (ECHO) s sedežem v Bruslju s svetovno mrežo uradov na terenu zagotavlja hitro in učinkovito izvajanje pomoči EU za pomoč prek svojih dveh glavnih instrumentov: humanitarne pomoči in civilne zaščite. Z združitvijo obeh pod eno streho leta 2010 je Komisija vzpostavila bolj robusten in učinkovit evropski mehanizem za odzivanje na nesreče znotraj in zunaj EU.

2.4.5 Podpora države gostiteljice

Sklep Evropskega parlamenta in sveta (št. 1313/2013/EU) o mehanizmu Unije na področju CZ definira podporo države gostiteljice kot »vsako dejavnost države, ki prejema oziroma pošilja pomoč, ali Komisije, izveden v fazi pripravljenosti ali odziva, za odstranitev predvidljivih ovir za mednarodno pomoč ponujeno prek mehanizma Unije. Vključuje podporo državam članic za lažji tranzit te pomoči prek njihovega ozemlja« (SKLEP št. 1313/2013/EU).

2.4.6 Država gostiteljica

Vrtačič (2006, 9) definira državo gostiteljico kot »državo, ki zagotavlja sile in oskrbo za zavezniške sile in organizacije, ki so razmeščene na njenem ozemlju, na njem delujejo ali ga prečkajo.«

3 MEHANIZEM CZ EU

Mehanizem Skupnosti za krepitev sodelovanja na področju CZ je bil osnovan in ustanovljen na podlagi Odločbe Sveta 2001/792/EC Euratom dne 23. oktobra 2001. Operativno je pričel delovati 1. januarja 2002 (Wendling 2010, 74; Volaj 2005, 239).

Zametki razvoja skupne CZ sicer segajo v leto 1987, ko je bila sprejeta prva resolucija o sodelovanju na področju CZ v okviru EU. Tej resoluciji je sledilo še dodatnih pet, ki so bile sprejete v letih 1989, 1990, 1991 in 1994, ki so po načelu subsidiarnosti vzpostavili temelje za razvoj ter delovanje skupne CZ, ki bi delovala na območju EU. Za prelomnico razvoja štejemo leto 1997, ko je bil sprejet prvi akcijski program Skupnosti na področju CZ, ki je bil ustanovljen s poglobitvenim namenom boljše zaščite ljudi, premoženja in okolja v primeru naravnih in drugih nesreč. Drugi akcijski program CZ je bil sprejet leta 1999 in je bil v osnovi zelo podoben prvemu, torej podpora in dopolnitev prizadevanj držav članic EU z državne, regionalne in lokalne ravni, za čim boljšo zaščito ljudi, okolja in premoženja v primeru naravnih in drugih nesreč. Sprejet je bil za obdobje od 1. januarja 2000 do 31. decembra 2004 (Hrušovar 2015, 23–5; Wedling 2010, 74–6).

Glavni namen Mehanizma CZ EU je krepitev sodelovanja evropskih držav na področju CZ z namenom zagotavljanja pomoči prizadeti državi, v kolikor sama ne zmore obvladovati razsežnosti in posledic nesreče. Poleg tega je namenjen podpori in zagotavljanju boljšega varstva ljudi, okolja in premoženja, vključno s kulturno dediščino ob večjih naravnih in drugih nesrečah. Poleg pomoči se mehanizem zavzema tudi za izboljšanje usklajevanja prejemanja pomoči, ki jo zagotavljajo članice in Skupnost (Volaj 2015, 239).

Mehanizem CZ EU je možno aktivirati z zaprosilom prizadete države. Sistem je mogoče uporabljati v klasičnih mirnodobnih situacijah zaščite in reševanja ter v operacijah EU kriznega upravljanja in vodenja v EU, državah kandidatkah za vstop v EU in tretjih državah (Volaj 2015, 239). Pomoč nudijo države EU, države evropskega gospodarskega prostora (EGP), kandidatke za vstop v EU ter druge države pod posebnimi pogoji (URSZR 2017).

Za hiter in usklajen odziv skrbijo:

- Center za usklajevanje nujnega odziva (ERCC – Emergency Response Coordination Centre) in Skupni komunikacijski in informacijski sistem (CECIS - Common

Emergency Communication and Information System) z nalogo, da povezujeta kontaktne točke sodelujočih držav,

- Sistem modulov CZ in evropske zmogljivosti za nujni odziv (EERC - European Emergency Response Capacity),
- Usposabljanja in programi izobraževanja reševalnih enot in drugih strokovnjakov za boljše sodelovanje, saj prihajajo iz različnih držav,
- dopolnilna vloga evropske CZ se kaže tudi kot pomoč pri zagotavljanju prevoza za sile in sredstva, ki jih države članice ponudijo prizadeti državi,
- razvijajo se tudi sistemi za zaznavanje in zgodnje opozarjanje na nesreče in obveščanje javnosti (URSZR 2017; Volaj 2015, 239–40; Hrušovar 2015, 23–4).

Mehanizem CZ EU naj bi deloval usklajeno z Združenimi narodi – Uradom za usklajevanje humanitarnih aktivnosti (UN-OCHA), osrednjo točko mehanizma (poleg ERCC) pa predstavlja Center za spremljanje in obveščanje (MIC - Monitoring and Information Centre), ki zagotavlja 24-urno dosegljivost skozi celo leto. Preko ERCC država zaprosi za mednarodno pomoč in predstavlja informacijsko vozlišče vseh sodelujočih držav ter zagotavljata takojšnje informacije o strokovnjakih, enotah in drugi pomoči (Volaj 2008, 239).

Med dodatne aktivnosti Mehanizma CZ EU štejemo tudi oblikovanje podatkov nacionalnih reševalnih enot in enot za podporo za ukrepanje ob nesrečah, ki so sposobne delovati skupaj pri humanitarnih in reševalnih intervencijah ter zbirke podatkov o serumih in drugih medicinskih sredstvih, ki jih imajo na voljo države članice EU, določanje intervencijskih ekip in strokovnjakov za oceno stanja, izvajanje delavnic, projektov in seminarjev (URSZR 2017; Volaj 2008, 239–40).

Poudariti je potrebno, da CZ EU ne deluje zgolj na celini, se pravi kopnem, ampak vključuje tudi dejavnosti, ki se dotikajo onesnaženosti morja, večjih nesreč z nevarnimi snovmi, gozdnih požarov ter radioloških in drugih nevarnih nesreč (URSZR 2017; Hrušovar 2015, 24).

3.1 Načela nudenja pomoči

Preko Mehanizma CZ EU se lahko nudi pomoč glede na različne tipe nesreč:

- če se je zgodila nesreča v eni izmed držav članic EU, preostale države preko mehanizma nudijo pomoč prizadeti državi (materialna sredstva, reševalne ekipe, strokovnjaki),
- če se zgodi nesreča v državi izven območja EU, države članice EU preko Mehanizma CZ EU nudijo pomoč prizadeti državi. ECHO sočasno omogoča reševanje z ostalimi partnerji (NATO, Mednarodna federacija Rdečega križa in Rdečega polmeseča, različne nevladne organizacije, OZN...),
- v primeru nesreče ali ob njeni neposredni nevarnosti zunaj območja EU se mehanizem CZ EU lahko aktivira kot podpora operaciji, ki jo vodi druga mednarodna organizacija (Berglez 2006, 59).

Izvedene intervencije so lahko samostojne ali v sodelovanju z drugimi državami/mednarodnimi organizacijami, ki se odzovejo na zaprosilo. Sledeča praksa je najbolj pogosta v tretjem primeru, ko govorimo o intervencijah, ki se dogajajo izven območja EU.

Pomoč se lahko prizadeti državi, ki je zanjo zaprosila, nudi materialno ali pa v obliki reševalnih enot. Ne glede na tip ponujene pomoči, se vedno uporabljajo isti postopki, ki so opredeljeni v odločbi Komisije, ki predpisuje realizacijo EU CZ mehanizma (Council decision 2001/792/EC Euratom). Le da so ti postopki v primeru nudenja pomoči v obliki reševalnih enot ali strokovnjakov ter specialni opremi bolj kompleksni (Berglez 2006, 59).

3.2 Oblike mednarodne pomoči

Mehanizem CZ EU lahko, glede na prošnjo prizadete države, ponudi pomoč v obliki materialnih sredstev (živila, pitna voda, obutev, zdravila...), storitev strokovnjakov, reševalnih enot in služb, uporabo zaščitne in reševalne pomoči ter sredstev ali uporabo letališč, prometnih sredstev in drugih možnosti na ozemlju in zračnem prostoru druge države v okviru zagotavljanja mednarodne pomoči (Torkar 2016). Pomoč je lahko tudi v obliki živali ali finančnih sredstvih – donacijah (URSZR 2013, 4).

3.3 Faze intervencije mehanizma CZ EU

Postopek intervencije reševalnih enot, ki so vključene v mehanizem CZ EU opredeljuje EU priročnik za pomoč pri intervencijah v okviru Mehanizma CZ EU (*ang. EU Handbook on assistance interventions in the frame of the Community Mechanism for Cooperation and assistance interventions in civil protection*), ki je bil posodobljen leta 2004. Intervencija, na katero je določena enota reševalcev napotena, je, ne glede na zaprosilo prizadete države, razdeljena na sedem faz.

3.3.1 Faza pripravljenosti

Prva faza je edina faza, ki poteka ves čas in se nikoli ne konča, saj obsega izobraževanje pripadnikov v okviru mehanizma CZ EU in nacionalnih organizacij glede na njihovo strokovno področje. Posamezni člani, ki so lahko v okviru mehanizma CZ EU poslani na intervencije, morajo tako skrbeti za svoje psihofizično zdravje, redno obiskovati zdravniške preglede, poskrbeti in imeti urejeno družinsko življenje v času odsotnosti, urejati odnose znotraj služb in pravočasno urejati službeno odsotnost, imeti veljavne dokumente za prestop državnih mej ter skrbeti za ustrezno opremo in obutev/oblačila. Faza pripravljenosti poteka za enote/posameznike tudi v času faze aktiviranja, saj imajo do napotitve na intervencijo CZ še nekaj časa za pripravo. V tem času naj bi se organizirali tako, da so lahko 72 ur samooskrbni (plačilna sredstva, osnovne življenjske potrebščine, obleka, hrana...), informirati se morajo o situaciji ter pridobiti podatke o državi, v katero so napoteni, vrsti nesreče, dostopu, jeziku, plačilnih sredstvih. Zaželeno je, da si pripadniki/enote priskrbijo zemljevide, informacije o zdravstvu, podnebnih razmerah ter najbolj pomembno, o kontaktnih točkah v državi, ki je zaprosila za pomoč (Evropska komisija 2004, 10).

3.3.2 Faza aktiviranja

Ko se zgodi nesreča večjega obsega ali obstaja grožnja večje nesreče, ki bi lahko imela učinke tudi zunaj meja ter prizadeta država oceni, da sama ne bo zmoгла zagotoviti ustreznega kriznega odzivanja ter sanacije, lahko zaprosi za pomoč preko Mehanizma CZ EU. Ta se aktivira s prošnjo za mednarodno pomoč prizadete države ali na zahtevo mednarodne organizacije (Evropska komisija 2004, 15).

Še preden pa država, ki jo je doletela nesreča večjega obsega, resnično zaprosi za mednarodno pomoč preko Mehanizma CZ EU, praviloma preko ERCC obvesti države članice Mehanizma CZ EU o nesreči. Glavni namen je seznanjanje držav o nesreči, ki pa hkrati daje državam

članicam Mehanizma CZ EU signal, da bo prizadeta država morda zaprosila za mednarodno pomoč. Se pa lahko zgodi, da prvo obvestilo državam članicam vsebuje tudi že samo zaprosilo za mednarodno pomoč (Evropska komisija 2004, 16).

Kot navaja Hudohmet, se izjema pri zgolj informativnem obveščanju pojavi le v primeru, da imajo posledice nesreče čezmejne vplive. V tem primeru pa je prizadeta država obvezana obvestiti ERCC o veliki nesreči (Hudohmet 2017).

Prizadeta država najprej oceni stanje in potrebe na terenu. Zaposilo za pomoč obsega informacijo o nesreči, točno lokacijo, oceno situacije ter pomoč, ki jo potrebuje. Če obstajajo potrebe po prihodu strokovnjakov in intervencijskih enot, mora država, ki je prizadeta, navesti tudi časovni okvir prihoda pripadnikov in operativno točko, kjer se bodo zbrali. Posledično se lahko odloči zaprositi za pomoč prek ERCC. Ta sprejeto sporočilo, preko sistema CECIS, posreduje vsem kontaktnim točkam (Evropska komisija 2004, 17).

Sodelujoče države v Mehanizmu CZ EU nato ocenijo razpoložljive reševalne enote, ter sredstva/kapacitete in obvestijo ERCC ter ostale države ne glede na to, ali lahko pomagajo, ali ne. Če lahko pomagajo, oblikujejo ponudbo, ki jo posredujejo preko CECIS-a. EERC zbere vse ponujene ponudbe ter jih posreduje kontaktni točki v prizadeti državi, ki na nato izbere ponudbe ter obvesti EERC o svoji odločitvi. Sledi obveščanje vseh sodelujočih držav v Mehanizmu CZ EU o končnem izboru pomoči. Nato prizadeta država in države, ki so ponudile pomoč, zaradi hitrejšega odziva same navežejo neposreden stik. Ta postopek ponovno usklajuje ERCC (Evropska komisija 2004, 16–7).

Če je potrebno, lahko v prizadeto državo napotijo tudi skupino za usklajevanje in ocenjevanje potreb na terenu z namenom lažjega prihoda mednarodne pomoči, ki je napotena v prizadeto državo. Poleg tega Komisija podpira in lahko tudi sofinancira prevoz mednarodne pomoči iz naslova civilne zaščite v prizadeto države (Hrušovar 2015, 65; Evropska komisija 2012, 33).

3.3.3 Faza potovanja

Faza potovanja obsega logistiko potovanja reševalne enote/strokovnjakov ter sam prevoz. Za potrebe potovanja si je potrebno priskrbeti veljavne dokumente za prestop meje ter ustrezno dokumentacijo za zanesljiv transport specializirane opreme.

Če je intervencija v tretjih državah, ki niso članice EU, je mogoče med samim transportom tudi pregledati in izpolniti potrebne dokumente/obrazce, ki so potrebni za pridobitev ustreznih dokumentov za vstop v to državo.

Napoteni strokovnjaki oziroma enote naj bi bili pravočasno na sprejemno-kontaktne točki v državi, ki je zaprosila za pomoč (Hrušovar 2014, 65; Berglez 2006, 65).

3.3.4 Faza prihoda v prizadeto državo

Napotene enote/strokovnjaki, ki so prišli v državo, ki je zaprosila za mednarodno pomoč, se glede na predhoden dogovor ob vstopu zglasijo na že vnaprej dogovorjenem vstopnem mestu (*ang. Entry point - EP*) ali sprejemno/odhodnem centru (*ang. Reception and departure center – RDC*). Lahko se zgodi, da jih na meji pričaka koordinator EU ali član HNS enote. Podatke o samem RDC, kontaktih in lokaciji prizadetega območja mora enotam/strokovnjakom že pred samim odhodom reševalnih enot v to državo posredovati ERCC, ki pridobi informacije s strani države prejemnice mednarodne pomoči. Omenjeni predstavnik Unije tudi vzpostavi stik z lokalnimi oblastmi, ki so zadolžene za ukrepanje ob nesrečah oziroma LEMA (*ang. Local Emergency Management Agency*) ter obvesti o zmožnostih/zmogljivostih. Ko strokovnjaki/enote vzpostavijo svojo bazo delovanja, naj bi ponovno vzpostavili stik z ERCC ter mu posredujejo podatke o lokaciji in načinih komuniciranja (Berglez 2014, 65).

3.3.5 Faza nudenja pomoči oz. reševanja

Napoteni strokovnjaki in/ali ekipe pomagajo v skladu z dogovori, posebnostmi in usmeritvami lokalnih oblasti in LEMA pri sanaciji in odpravljanju posledic nesreče.

Glavno vodilo reševanja je spoštovanje pravil, predpisov, zakonodaje in ostalih uredb, ki so veljavni v državi prejemnici mednarodne pomoči. Da pa lahko govorimo o uspešnem reševanju, je potrebno tudi dobro sodelovanje s preostalimi organizacijami, enotami in inštitucijami, ki so prisotne na terenu, ter Centrom za usklajevanje dejavnosti na območju nesreče (OSOCC – On Site Operation Coordination Centre). Njegova naloga je namreč predvsem koordinacija mednarodnih reševalnih služb med seboj in hkrati koordiniranje delovanja teh služb z lokalnimi službami/organi ter organizacijami, ki izhajajo iz lokalnega okolja (Jeraj v Berglez 2014, 66).

O vseh aktivnostih/dejanjih se sproti obvešča ERCC, ki nato razpošilja obvestila ostalim državam v Mehanizmu CZ EU (Berglez 2006, 66).

3.3.6 Faza prenehanja nudenja pomoči oz. reševanja

Ko se oceni, da mednarodna pomoč ni več potrebna, ali je enote/strokovnjaki ne zmorejo več kvalitetno nuditi, se o tem obvesti ERCC. Ta nato izvede standardne postopke kot pri zaprosilu za mednarodno pomoč (Hudohmet 2017)

Odločitev o prenehanju sprejemanja mednarodne pomoči lahko vodstvo prizadete države sprejme kadarkoli, enote/strokovnjaki pa so to odločitev dolžni spoštovati (Hudohmet 2017).

Pred samim odhodom iz prizadete države morajo tuje reševalne ekipe ponovno poskrbeti za potrebno dokumentacijo za izhod iz države ter varen transport specializirane opreme (Berglez 2006, 68).

3.3.7 Faza evalvacije

Zadnja faza vključuje aktivnosti, kot so priprava poročil s strani odgovorne organizacije v prizadeti državi, odgovorne organizacije v državah, ki so nudile pomoč preko mehanizma CZ EU, oficirjev za zveze, ki so bili aktivni pri nujenju pomoči, ter strokovnjakov Unije, ki so bili napoteni na intervencijo.

Vsi naštetih naj bi imeli nalogo ocenjevati vsako fazo posebej, ERCC pa se pojavi v vlogi zbiratelja vseh poročil, preko katerih le-ta pripravi končno poročilo o nujenju mednarodne pomoči na območju, ki ga je prizadela nesreča (Berglez 2006, 68).

4 PODPORA TUJI POMOČI OB NESREČI OZIROMA HNS ENOTA

HNS enota predstavlja neposredno povezavo med LEMA in mednarodnimi ekipami, ki so prisotne na terenu med intervencijo v prizadeti državi, ter zaobjema vse ukrepe, ki se izvajajo v fazi pripravljenosti in odzivanja na nesrečo. Vse v želji, da bi v največji možni meri odstranili vse dileme/ovire, ki bi lahko motile učinkovit mednarodni odziv na pomoč.

Namenjena je predvsem zagotoviti boljšo uporabo mednarodnih sil in njihovih zmogljivosti, vpeljevanju aktivnosti mednarodnih ekip z že vzpostavljenimi aktivnostmi na terenu s strani že vključenih enot, logistični podpora mednarodnih ekip (gorivo, transport, hrana, nastanitev, ...), asistenci ekipam pri stikih z lokalnimi prebivalci in institucijami ter olajšanju sodelovanja med mednarodnimi reševalnimi ekipami in ekipami iz prizadete države/območja (Hudohmet 2017; Hudohmet 2016).

HNS enota oz. celica vključuje podporo, ki jo lahko sodelujoče države zagotovijo za skrbnejša potovanja mednarodne pomoči skozi njihovo kopensko, zračno ali morsko ozemlje. Njena pomoč je ločena od lokalne vodje intervencije (ang. *local incident commander*) in ni odgovorna/zadolžena za operativno koordinacijo enot ter tehnično svetovanje znotraj reševanja/intervencije (Evropska komisija 2012a, 5).

HNS enota je bila ustanovljena na podlagi izkušenj s strani strokovnjakov iz različnih modulov civilne zaščite (CP), ki so že sodelovali pri sanaciji izrednih dogodkov, mednarodnih vajah in usposabljanjih ter so si priznavali, da obstaja potreba po razvoju evropskih smernic za zagotavljanje podpore državi prejemnici mednarodne pomoči (gostiteljici) s strani ostalih držav, ki so vpete v Mehanizem EU CZ. Odločitev je bila sprejeta med belgijskim predsedovanjem Svetu EU, ki je obravnaval tematiko prednostno in tudi organiziral tridnevni seminar o HNS v drugi polovici leta 2010. Zaključki omenjenega seminarja so bili nato osnova za sklepe Sveta glede HNS št. 15874/10 in dokončno sprejeti 2. decembra 2010 kot EU Host nation support Guidelines (Evropska komisija 2012a, 2).

Svet EU je k sodelovanju povabil tudi Evropsko Komisijo, da še pred koncem leta 2011 razvije v sodelovanju z državami članicami EU razvije smernice »guidelines on HNS«. Svet EU CZ jih je tako januarja 2012 sprejel (Hudohmet 2016).

4.1 Smernice HNS EU

Smernice HNS EU (HNS Guidelines 2012) so orodje za lažjo pripravo, vodenje in evalvacijo izvedenih aktivnosti mednarodne pomoči, ki je bila zaprosena preko Mehanizma CZ EU. V grobem obsegajo standardizirane obrazce za zaprosilo/ponudbo mednarodne pomoči, ponujajo možnosti ureditve področij transporta v prizadeti državi, nastanitve, medicinske pomoči, komunikacij, goriva, cestnin, taks... Prav tako obsegajo priporočila za določitev vstopnih točk ter kako oblikovati osnovne informacije o prizadeti državi (country profile). Nenazadnje pa se dotikajo tudi finančnih zadev v zvezi z mednarodno pomočjo in pravnih področij v smislu olajšanja prihoda pomoči (Hudohmet 2016).

Raven HNS se lahko razlikuje glede na kompleksnost razmer, dosežen pa mora biti dogovor med državami, ki zapošajo ter nudijo mednarodno pomoč (Evropska komisija 2012a, 10).

Potrebno je poudariti, da smernice HNS niso zavezujoče, so pa orodje, s katerim se zagotavlja usmerjanje in podpora mednarodni pomoči med operacijami Mehanizma CZ EU znotraj EU in kadar je možnost dvostranske pomoči, utemeljene na bilateralnem sporazumu, državi EU ali državi, ki ni članica EU. Obenem se naproša države, ki niso članice EU, da naj upoštevajo smernice HNS EU, ko zapošajo in/ali prejmejo mednarodno pomoč preko Mehanizma CZ EU (Evropska komisija 2012a, 4).

Poleg naštetega, smernice HNS obravnavajo še ostala področja, ki so pomembna za kar najbolj usklajen in koordiniran odziv prizadete države (krizno planiranje, transport, logistika, finance...) ter opredeljujejo pomen in naloge HNS prizadete države.

Področja, ki ju smernice jasno ne opredeljujejo, se nanašajo na odnose s tretjimi stranmi, kot so nevladne organizacije (NGO), prostovoljci in podobno, ki so lahko tudi prisotni na terenu v prizadeti državi, ter odnose z mediji in druga vprašanja javnega komuniciranja (Evropska komisija 2012a, 4).

4.2 Organiziranost in naloge HNS enote

Osebjem, ki deluje v sestavi HNS enote so pripadniki sistema zaščite in reševanja v prizadeti državi, ki ga ob nesreči koordinira LEMA. Usposobljeni so preko tečajev Mehanizma CZ EU, ki so organizirani v ta namen. Zaželeno so dobre jezikovne in pogajalske lastnosti, sposobnost dobrega koordiniranja ter predhodne izkušnje, lahko tudi na mednarodni ravni (Evropska komisija 2012a, 23).

HNS celica/enota je aktivna na treh ključnih točkah:

1. registracija (HNS R) na EP ali RDC, ki so bili vzpostavljeni v prizadeti državi,
2. asistenca (HNS A) za ekipe med izvajanjem aktivnosti v prizadeti državi,
3. koordinacija HNS (HNS C) v LEMA, preko zbiranja in urejanja informacij/podatkov, ki prihajajo od mednarodnih ekip (HNS Guidelines 2012, 23–4).

4.2.1 Registracija

HNS enota/celica ima ob sprejemu mednarodnih enot naslednje naloge in odgovornosti:

- glede na predhodni dogovor sprejem mednarodnih enot lahko poteka na EP ali na RDC,
- ekipi preda kratek opis situacije ter trenutnih aktivnosti na terenu,
- organizira transfer/premik ekipe v bazni tabor (*ang. Base of operation – BoO*).

HNS R zagotovi in preda glavne informacije o dogodku in informacije o aktivnosti odzivanja na državnem nivoju in njenih nadzornih strukturah (Evropska komisija 2012a, 23–4).

Informacije pridobljene s strani HNS R služijo kot okvirna vsebina vseh relevantnih dokumentov, ki se nanašajo na posamezno mednarodno ekipo in njej pripadajočo opremo. HNS R mednarodnim reševalnim ekipam preda različne vzorce poročil in obrazcev, ki jih je potrebno

izpolnjevati pred, med in ob zaključku intervencije. Obenem ima odgovornost spremstva mednarodnih ekip iz EP v BoO, vodi potek prijave in evidentiranja mednarodnih ekip v BoO, ima dostop do vsebine povzetkov aktivnosti, ki so potekale med nesrečo in ki se zaključijo ob prenehanju delovanja HNS celice. HNS R preda mednarodnim ekipam tudi vzorec delovnega poročila, ki ga mora reševalna enota izpolnjevati vsak dan ter ga po zaključku aktivnosti predati LEMI preko HNS celice oziroma na drugi vnaprej dogovorjeni način (Evropska komisija 2012a, 24).

4.2.2 Asistenca mednarodnim reševalnim enotam

Ko mednarodna reševalna enota prispe v BoO prizadete države/regije, je HNS A zadolžen za njihovo seznanitev z glavnimi informacijami, ki se nanašajo na intervencijo ter samo operativno delovanje na terenu. Seznanitev obsega splošni pregled situacije na lokalni in regijski ravni, načrt skupne in osebne varnosti (*ang. Safety and security plan*), sistem komuniciranja z mediji, informacije o lokalnem prebivalstvu, ki ga je prizadela velika nesreča, predstavitev linije poveljevanja, vloge HNS celice. HNS A priskrbi in predstavi zemljevide, na katerih so označeni BoO, EP in delovne točke, ter poskrbi, da vsaka mednarodna enota prejme zadostno število teh zemljevidov. Enota HNS A skrbi tudi za potrebe, ki jih reševalne enote dnevno izražajo, dnevna poročanja mednarodnih enot ter zbira njihova dnevna poročila (Situation Report – SitRep), v katerih natančno opišejo potek dneva, reševanja in drugo (Evropska komisija 2012a, 24).

Med celotno operativno fazo HNS A zagotavlja ekipam logistično podporo, omogoča komunikacijo mednarodnih enot z LEMA, predstavlja podporo vodjem enot, obvešča LEMA o aktivnosti mednarodnih enot ter usmerja profesionalne odnose/relacije z vsemi na terenu prisotnimi pripadniki zaščite in reševanja (Evropska komisija 2012a, 24).

Ob koncu aktivnosti/intervencije HNS A sodeluje pri razdolževanju in demobilizaciji reševalnih enot, izvaja potrebno logistično podporo. Če je potrebno, predlaga dodatne postopke ter oblikuje končna poročila.

4.2.3 Koordinacija

Med celotno intervencijo HNS C celica preko HNS A celice omogoča LEMA nemoteno komunikacijo z enotami, ki so aktivne in prisotne na terenu (Evropska komisija 2012a, 24).

5 ORGANIZIRANOST PODPORE TUJI POMOČI OB NESREČI V RS

V slovenskem prostoru je podpora tuji pomoči ob nesrečah organizirana v okviru Skupine za podporo poveljnikom in štabom CZ. Največji napredek je bil narejen na področju Uprave za

zaščito in reševanje (URSZR), ki postopoma usposablja in uri pripadnice CZ za izvajanje nalog v okviru Skupine za podporo tuji pomoči ob nesreči (HNS enota). Skupina zagotavlja pogoje za delo strokovnjakov za koordinacijo tuje pomoči ter tujih enot, ki nudijo pomoč v Sloveniji (Hudohmet 2017).

Koncept organiziranosti podpore tuji pomoči ob nesrečah je na slovenskih tleh relativno svež, saj se aktivno uporablja od leta 2012, ko je bil sistem razvit v okviru priprav na izvedbo državne vaje »POTRES 2012«. Šlo je za postopen proces usposabljanja pripadnikov CZ, ki so morali, preden so lahko prenesli koncept v Slovenijo, opraviti temeljna in strokovna usposabljanja iz HNS na evropski ravni ter se tudi praktično udeležiti mednarodnih vaj in resničnih intervencij, kjer so preverjali, urili in izpopolnjevali teoretična znanja (Hudohmet 2017).

Na podlagi izkušenj, specifične slovenskega ozemlja, tipov nesreč, ki se pojavljajo, groženj in upoštevanja Smernic HNS EU so leta 2013 na URSZR izdali postopkovnik »Host nation support« oz. Podpora tuji pomoči ob nesreči, Verzija 1.1. »Ta ureja in opisuje aktivnosti po fazah od sprejema odločitve poveljnika CZ RS (pov. CZ RS) glede zaprosila za tujo pomoč, zaprosila za tujo pomoč, prihoda tuje pomoči, vključitve tuje pomoči v ukrepanje ob nesreči, zaključka in analize do odhoda tuje pomoči iz države«. Obenem vključuje faze z posameznimi koraki, v katerih so opisane odgovornosti in naloge sodelujočih/vključenih slovenskih organov. S tem se omogoča preprostost, jasnost in usklajenost sprejema in uporabe tuje pomoči, ki je bila aktivirana, da ne povzroča dodatnih problemov pri hitri in učinkoviti vključitvi tujih enot v ukrepanju ob nesreči (URSZR 2013, 3).

Temeljno načelo pomoči ob nesrečah v Sloveniji je postopnost, kar pomeni razdelitev upravljanja in pristojnosti na občinski, regijski in državni nivo. Za nesreče večjega obsega je na državni ravni odgovoren pov. CZ RS, ki zagotavlja odziv ter ustrezno ukrepanje, ki pripomore k uspešni intervenciji (URSZR 2013, 3).

Postopkovnik HNS (2013) je sicer napisan na predpostavki rušilnega potresa, ampak zgolj kot primer, kako naj bi pričakovan odziv na nesrečo potekal. Ker je HNS predviden splošno in je uporaben v vseh kaotičnih in izrednih situacijah, je postopek uporaben tudi pri drugih nesrečah ter v vsakem primeru aktivacije ter prihoda tuje pomoči, ne glede na to, ali prihaja pomoč iz sosednje regije, ali iz druge države.

5.1 Pravna urejenost nudenja/prejemanja mednarodne pomoči v RS

Pravna urejenost je na področju nudenja podpore tujim enotam na območju RS še precej ohlapna in nedorečena. Temeljna predpisa, ki urejata to področje v RS, sta Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN) ter Uredba o načrtih zaščite reševanja (ZiR).

Mednarodno pomoč v splošnem, v RS, ureja 86. člen, 2. odstavek ZVNDN, ki navaja, da za mednarodno pomoč lahko zaprosi Vlada RS ali poveljnik CZ RS, razen če ni z meddržavnimi sporazumi drugače določeno.

Nudenje pomoči drugi državi je definirano v 86.a členu ZVNDN, ki v šestih točkah opredeljuje opravljanje nalog zaščite, reševanja in pomoči v drugih državah, v katere so določene enote, službe in operativni sestavi napoteni. O napotitvi na pomoč drugim državam odloča vlada RS na predlog pov. CZ RS oziroma ministra, če gre za izvajanje mednarodnih obveznosti države (ZVNDN, 86a. čl.).

5.2 Vloga HNS enote pri sprejemu in vključitvi mednarodne pomoči v RS

Slovenski postopkovnik HNS predvideva 5 ključnih faz, ki so urejene v smiselnem časovnem zaporedju. V posamezne faze so vpleteni/vključeni različni organi/sestavi iz različnih področij (policija, carinska uprava, Agencija za komunikacijska omrežja in storitve RS, ministristva...), ki morajo pripraviti vse potrebno za sprejem in vključitev mednarodne pomoči v ukrepanje ob nesreči na območju RS.

HNS celica se aktivno vključuje med vsemi petimi fazami ter predstavlja operativno vez med domačimi organi in tujimi reševalnimi enotami, ki so se odzvali na zaprosilo.

5.3 Priprave na prihod mednarodne pomoči

Celoten postopek se prične z zahtevo pov. CZ RS, ki skupaj z štabom in v povezavi z pristojnimi ministristvi sestavi seznam potrebne pomoči na državni ravni. Na tej točki se vključi Skupina za podporo URSZR, saj na podlagi seznama in zahtev pov. CZ RS pripravi vlogo za zaprosilo/prošnjo, v kateri morajo biti navedene zahteve RS, ki jih morajo tuje enote izpolnjevati.

Poleg same prošnje/zaprosila je potrebno določiti še EP v državi, lokacije RDC, BoO in pisarne EU CPT/OSOCC, saj mora že zaprosilo vsebovati lokacije EP in RDC ter pričakovano stopnjo samozadostnosti mednarodnih enot (URSZR 2013, 11).

V okviru Skupine za podporo, ki deluje na URSZR, se ustanovi HNS enota, ki prevzame nase naslednje naloge:

- organizacijska in logistična priprava na sprejem tuje pomoči (postopki za vzpostavitev EP, RDC, BoO, pisarne EU CPT/OSOCC),
- vzdrževanje komunikacije s tujimi organi preko Centra za obveščanje RS (CORS) in ERCC, ko pov. CZ RS sprejme odločitev o izbiri mednarodne pomoči ter postane kontaktna točka za tuje enote, ki so se odzvale na pomoč vse do dejanskega prihoda v Slovenijo,
- obveščanje vseh pomembnih organizacij/organov o prihodu mednarodne pomoči v Slovenijo preko CORS (URSZR 2013, 11–2).

CORS obenem posreduje HNS celici informacije o časih prihoda, vrsti in velikosti MTS ter številu osebja tujih enot za pomoč. HNS celica je preko CORS odgovorna za obveščanje vseh pomembnih organizacij (ministrstev) o prihodu tujih enot za pomoč v Slovenijo. CORS je hkrati tudi kontaktna točka za tuje enote za pomoč do njihovega dejanskega prihoda v Slovenijo in v času prihoda tujih enot predstavnik HNS celice okrepi CORS (HNS 2016).

CORS oziroma HNS celica, ki deluje v okviru službe za podporo na državni ravni skrbi za:

- urejanje formalnosti v zvezi s prihodom pomoči (HNS celica pridobi od tujih enot potrebno dokumentacijo o vnosu materialno tehničnih sredstev ter osebja. Zbrane dokumente posreduje Carinski upravi in Policiji),
- vzpostavitev EP in/ali RDC, BoO:
  - EP: HNS vzpostavi na EP mobilni RDC, kjer izvaja postopke sprejema, popisa in registracije tujih enot ter njihove opreme, vozil, goriva, itd. Preda jim glavne informacije v pisni in ustni obliki (plan osebne in skupne varnosti – Safety and Security plan, načrt zdravstvene evakuacije - MEDEVAC, načrt zvez, radijski imenik...) ter potrebne zemljevide (BoO, RDC, delovne točke...), ki jih enota potrebuje za lažje načrtovanje in koordinacijo. HNS celica tudi zapiše izražene

potrebe ter zahteve tujih ekip ter jih čim prej posreduje LEMI. Sodeluje s častnikom za zveze ter predstavniki Carinske uprave ter Policije, katerima preda popise enot in opreme (URSZR 2013, 12).

Ob koncu sprejema HNS celica organizira skupen konvoj enot v BoO in/ali v glavni RDC (odvisno od zahteve in stanja na terenu) oz. tujim enotam zagotovi spremstvo do le-teh, če tuje enote hodijo ob različnih urah (URSZR 2013, 12).

Najverjetnejše EP za tuje enote so mednarodni mejni prehodi in sicer:

Fernetiči – Italija – cestni in železniški prehod;

Vrtojba – Italija – cestni prehod;

Luka Koper - pristanišče;

Šentilj – Avstrija – cestni prehod;

Karavanke – Avstrija – cestni prehod;

Brnik – mednarodno letališče;

Maribor – mednarodno letališče;

Gruškovje – Hrvaška – cestni prehod;

Obrežje – Hrvaška – cestni prehod;

Dolga vas – Madžarska – cestni prehod (URSZR 2013, 12).

- RDC: Poleg zgoraj omenjenega mobilnega RDC na EP so možne lokacije še v bližini EP v prizadeto državo, v bližini BoO ali na primernem mestu med BoO in EP. HNS celica opravlja naloge iz naslova popisa reševalcev, njihovih specialnosti/znanja, opreme in potreb, registracije ekip/reševalcev in informiranja o stanju v državi in o vseh njihovih potrebah (medicinska pomoč, gorivo, takse, telekomunikacije, struktura poveljevanja...). Za lažjo prepoznavo pripravi vidne oznake in zastave. HNS celica aktivno sodeluje z vodjo BoO in LEMA, ki jima ažurno poroča številčno stanje pripadnikov, ki so aktivirani na intervenciji. V Sloveniji se odločitev o lokaciji ali več lokacijah RDC sprejme glede na posledice, značilnosti in obseg konkretne nesreče. V praksi to pomeni, da bi ob neki nesreči lahko delovalo več RDC, ki bi bili povezani z HNS celico in preko nje z LEMA, v drugih primerih pa bi lahko zadostoval le en RDC na ustrezni lokaciji (Hudohmet 2017; URSZR 2013, 13).

- BoO: V taboru HNS celica v sodelovanju z vodjo BoO pripravi načrt in izriše zemljevid BoO, ki vsebuje označbe ter vrisane lokacije za namestitvev enot, skladiščnih, toaletnih prostorov, intervencijskih poti, zbirnega mesta...

Postopkovnik v primeru potresa predvideva kot primeren prostor Izobraževalni center za zaščito in reševanje Logatec (ICZR), saj ima možnost nastanitve večjega števila ljudi, če seveda ni tudi sam poškodovan.

Če zaradi razsežnosti nesreče ne bi bilo moč zagotoviti ustreznih (večjih) objektov, se navede to v zaprosilu. Enote v tem primeru same poskrbijo za nastanitev (šotori, postelje...) (URSZR 2013, 13–4).

5.4 Sprejem mednarodne pomoči in priprava na operativno delovanje

Druga faza Postopkovnika HNS predvideva dejanja/aktivnosti, ki se odvijajo od prihoda tujih ekip na EP pa do prvega sestanka vodij enot (*ang. Team leaderjev – TL*).

5.4.1 Prihod enot na EP in spremljanje od EP do RDC

Na EP tuje enote sprejmejo častniki za zvezo ali pa HNS enota, ki določi del pripadnikov v ta namen ter jih spremljajo do mobilnega ali splošnega RDC. Načeloma velja pravilo, da tuje enote nato spremljajo ter jim predstavljajo kontaktno točko do končnega odhoda iz RS. HNS celica od Ministrstva za infrastrukturo (MZIP) prejme seznam vnaprej določenih in ob nesreči še vedno prevoznih poti, ki se jih bo uporabljajo za transport tujih enot med posameznimi lokacijami (EP, RDC, BoO, delovišča,..) (URSZR 2013, 13).

Če tuje enote nimajo svojega lastnega prevoza, HNS celica prevzame nalogo ureditve prevoznih sredstev, ki jih zagotovi RS preko civilnih podjetij ter bdi nad predajo vozila, trajanjem, vračilom in ostalimi zadevami v zvezi z najetim prevoznim sredstvom (URSZR 2013, 13).

5.4.2 Sprejem enot v RDC

Postopkovnik HNS predvideva da postane RDC izhodiščna lokacija v RS, kar pomeni, da se na tem mestu zberejo in zbirajo vse domače in tuje enote, ki so v kakršnem koli smislu aktivne na intervenciji.

HNS enota je na RDC nosilka sledečih aktivnosti:

- usklajevanje sprejema mednarodnih enot na državni ravni z EU CPT/OSOCC,
- prijava vseh prispelih tujih enot in MTS,

- urejanje dokumentov ter priprava tolmačev in vodnikov,
- zagotovitev prvih podatkov o nesreči,
- zagotovitev prvih podatkov o BoO,
- Prevoz (spremljanje) enot iz RDC v BoO in njihova namestitvev (URSZR 2013, 13).

5.4.3 Vzpostavitev pisarne EU CPT/OSOCC

Glede na lokacijo se poleg pov. CZ RS/Skupine za podporo lahko vzpostavi še pisarna EU CPT (v primerih, ko bi RS preko ERCC zaprosila za pomoč v obliki EU CPT). HNS celica v teh primerih skupaj z EU CPT zagotavlja pogoje za vzpostavitev in delo pisarne, saj je EU CPT od prihoda v RS naprej zadolžen za koordinacijo tujih enot, ki so se odzvale na zaprosilo RS (URSZR 2013, 14).

5.4.4 Informativni (prvi) sestanek za vodje enot TL tujih enot

HNS celica skupaj z EU CPT pripravi seznanitveni/informativni sestanek, na katerega povabi vse TL vseh tujih enot, ki so prispele na intervencijo. Poleg tega je prisoten še pov. CZ RS ali predstavnik štaba CZ RS ali predstavnik skupine za podporo URSZR (URSZR 2013, 14).

6 PRIMER VODENJA HNS ŽLED 2014

6.1 Opis nesreče

Med 30. januarjem in 9. februarjem 2014 je severnoprимorsko, gorenjsko, koroško, notranjsko, ljubljansko, zahodnoštajersko, vzhodnoštajersko, podravsko, pomursko, dolensko, posavsko in zasavsko regijo in njihove občine postopoma objel ledeni oklep. Medtem ko je še 30. januarja dopoldne v notranjosti države v glavnem le snežilo, se je to popoldne in v noči na 31. februar spremenilo. Južni sneg je namreč pričel prehajati v leden dež, na Primorskem pa se je obilno deževje nadaljevalo vse do jutra, ko je leden dež padal povsod, razen na severozahodnem delu Slovenije, kjer se je okrepilo močno sneženje. 3. februarja je padlo v povprečju 10 - 30 cm snega, nekje na Gorenjskem pa tudi do 70 cm. Na postojnskem in pivškem območju ter na območju Trnovskega gozda, Banjšic, Kambreškega, na območju Vojskega in Šentviške planote je nastajal najdebelejši žled. Ker so temperature večino časa ostajale okoli ničle ali pod njo, se žled ni pričel taliti, burja na Primorskem pa je celotno situacijo le še oteževala. 5. februarja je spet pričel padati leden dež, ki je še dodatno odebelil že tako debelo ledeno odejo, ki je prekrivala večinski del Slovenije. Omeniti je tudi potrebno, da je bil 1. februarja aktiviran

državni načrt ZiR ob poplavah, saj je Agencija RS za okolje pravilno napovedala poplave. Že 2. februarja pa je bil razglašen rdeči alarm za celotno državo zaradi pojavljanja žledu (Svete in Malešič 2014, 12–5).

Prva večja otoplitev se je pojavila 6. in 7. februarja, ko se so dvignile temperature nad 5 stopinj Celzija, s tem pa se je pričel tudi topiti ledeni oklep. Otoplitev pa ni prinesla le taljenja ledu ampak tudi dodatne nevšečnosti: nevarnost padanja večjih kosov žledu, snega in ledenih sveč z dreves, stavb in drugih objektov. Na območjih, ki jih ledena ujma ni hudo prizadela, se je do 8. februarja žled večinoma stalil, preostala območja pa so se postopoma reševala ledenih okov. Posledice ledene ujme so bile zelo obsežne in raznolike. Največjo težavo v višje ležečih predelih Gorenjske, poleg novozapadlega snega, je predstavljala nevarnost snežnih plazov. Na območju Ilirske Bistrice je poplavljal reka Reka z pritoki, na območju Pivškega podolja pa talna voda (Svete in Malešič 2014, 13–5).

Poleg velike količine snega je hudo težavo predstavljala oskrba z električno energijo. Izpadi so se pričeli že 29. februarja, ko je približno 10.000 gospodinjstev postopoma ostalo brez elektrike, 3. februarja pa že približno 153.400 gospodinjstev, kar je več kot 15% prebivalstva države. Razmere so se 4. februarja znatno izboljšale. Zasluge gre pripisati opravljenim popravilom na elektrodistribucijskih sistemih, zagotovitvi različnih tipov agregatov za električno energijo s strani elektrodistribucijskih podjetij, občinskih in državnih rezerv, Slovenske vojske in mednarodne pomoči v obliki agregatov (Malešič in Svete 2014, 20–1).

Pridružene posledice obsežne ledene ujme so se najbolj kazale še na popolni ohromitvi železniškega potniškega in tovornega prometa. V gozdovih je žled prizadel več kot 500.000 hektarov gozdov in približno 9.386.776 m³ lesne mase (Malešič in Svete 2014, 22).

Svete in Malešič (2014, 41–2) navajata, da je v obdobju med 30. januarjem in 14. februarjem sodelovalo pri odpravi posledic ledene ujme več kot 60.000 reševalcev, pripadnikov zaščite in reševanja ter ostalih javnih služb. Do konca februarja je bilo, po podatkih Gasilske zveze, aktiviranih 62.508 gasilcev.

6.2 Mednarodna pomoč Mehanizma CZ EU in drugih držav

Slovenija je 2. februarja 2014 ob 09:32 prek ERCC zaprosila za pomoč v okviru Mehanizma CZ EU. Zaprošila je za 100 električnih generatorjev moči med 70 in 300 kVA. Prve enote so v

Slovenijo priskele 14 ur po zaprosilu (Nemčija, Avstrija, Češka) skupaj z 31 agregati in več kot 100 člani tehničnega osebja. V naslednjih dneh so prispeli še dodatni agregati iz Nemčije ter pomoč iz Poljske, Madžarske, Romunije, Slovaške in Srbije. Ker so bile na terenu še vedno izredne razmere, je RS 5. februarja ob 17:45 prvotno zaprosilo dopolnila s povpraševanjem po petih dodatnih visokozmogljivih električnih agregatih (1000 kVA) (Šestan 2016).

RS pa ni prejela le visokozmogljivih električnih agregatov. Solidarnost so pokazale še številne avstrijske in italijanske obmejne občine, ki so ponudile slovenskim lokalnim oblastem več agregatov za individualno rabo. Pomoč v obliki agregatov je prišla tudi preko nevladnih in drugih organizacij, hrvaškega elektrogospodarstva, Združenih držav Amerike. Na zaprosilo so se odzvale tudi Francija, Bolgarija in Kosovo vendar prejeti agregati žal niso bili ustreznih moči. RS je tako preko Mehanizma CZ EU in bilateralnih sporazumov skupno prejela 172 agregatov od 11 držav (Dobnik Jeraj 2016).

V odzivu na izredne razmere je od 3. do 28. februarja 2014 skupaj sodelovalo 650 reševalcev iz drugih držav (Šestan 2016).

Prve mednarodne ekipe z električnimi generatorji in agregati so 14. februarja zapustile RS, preostala večina pa v dnevih med 19. in 22. februarjem. (Svete in Malešič 2014, 41–2). Zadnja tuja enota je Slovenijo zapustila 1. 3. 2014 (Dobnik Jeraj 2016).

6.3 Organizacija HNS v RS

Vremenska ujma Žled 2014 je bila prva velika intervencija v RS, ki je dala možnost, da prvi usposobljeni pripadniki zaščite in reševanja poskušajo delovati v skladu z Smernicami HNS tudi v praksi in ne zgolj na usposabljanjih ter vajah.

Za učinkovit sprejem in usklajevanje mednarodne pomoči je bila aktivirana skupina za podporo tuji pomoči s sedežem v enoti ICZR Logatec (Šestan 2015).

Podpora tuji pomoči je obsegala spremstvo in oprostitev cestnin, nastanitev in prehrano, gorivo in rezervne dele za električne agregate, servis agregatov in vozil, transport osebja in obveščanje veleposlaništev držav pošiljateljic.

Mednarodne ekipe, ki so se odzvale na zaprosilo preko ERCC so vstopale v RS preko dveh glavnih EP, mejnih prehodov Šentilj in Ljubelj. Tam so jih pričakali slovenski predstavniki CZ ter častniki za zvezo, ki so jih spremljali v konvoju do BoO (in hkrati RDC), ki je bil organiziran

v ICZR Logatec. Tu so bile zagotovljene spalne kapacitete, prehrana, organizirana je bila servisna dejavnost električnih generatorjev in vzpostavljeni so bili nacionalni štabi za koordinacijo in koordinacija tujih ekip za osrednjo Slovenijo (Dobnik Jeraj 2016). Za enote, ki so prišle v RS preko bilateralnih sporazumov, so občine same poskrbele za nastanitev (Šestan 2016).

Zaradi obsežnosti prizadetega območja ter dveh EP, so na gorenjskem organizirali svoj RDC v prostorih Regijskega centra za obveščanje Kranj ter logističnega centra regije Gorenjska, kjer so izvajali sprejem, informiranje ter usmerjanje tujih enot, ki so prišle v RS. Lokaciji sta bili izbrani zaradi lege glede na najbolj prizadeta območja (Preddvor, Jezersko, Gorenja vas – Poljane...). V RDC so ponovno popisali vso opremo, s katero so prišle enote, ter moštvo, jih informirali o osebni in moštveni zaščiti/varnosti, komunikacijskih načrtih, načrtih zvez, logistični podpori, možnostih spanja, hrane, servisa opreme, goriva itd. (Hudohmet 2017).

Člani HNS enote so zagotavljali enotam podporo v vseh razpoložljivih vidikih. Vsaka mednarodna enota je dobila svojega častnika za zvezo, ki je bil v neposredni komunikaciji z štabom ter poveljniki CZ občin, v katerih so izvajali svoje aktivnosti. HNS enota je dnevno skrbela, da so bile evidence urejene, vodili so se delovodniki ter SitRep-i (Hudohmet 2017).

7 SKLEP

V diplomskem delu sem opisala in analizirala pomen Mehanizma CZ EU, vlogo HNS enote ter na primeru Žledu 2014 opisala kako je potekala in bila organizirana podpora države prejemnice mednarodne pomoči v RS. Skozi raziskovanje sem iskala odgovore na zastavljeni raziskovalni vprašanji, ki se glasita: »Ali je področje prejetanja mednarodne pomoči v RS dovolj pravno podprto, da daje odgovore in zaščito med prejetjem tuje pomoči državi prejemnici ali obstaja potreba po temeljitejši ureditvi?« ter »Ali imamo v RS dovolj razvito terminologijo, ki ureja področje organiziranosti podpore državi prejemnici tuje pomoči v RS?«

Pravna urejenost področja podpore državi prejemnici mednarodne pomoči v RS je glede na proučene vire še precej ohlapna in splošna. Ključna predpisa, ki urejata CZ v RS sta ZiR in ZVNDN. V ZVNDN sta ključna 86. (2. odstavek) in 86.a člen, ki urejata splošno področje mednarodne pomoči ter nudenje pomoči drugi državi. Za razliko od zaprosila za mednarodno pomoč same podpore državi prejemnici mednarodne pomoči v obliki HNS enote predpisa ne urejata. Tako člani CZ, ki so usposobljeni za izvajanje nalog iz naslova HNS, delujejo ločeno od svojih matičnih enot, v katere so razporejeni. Posebnega pravilnika oziroma predpisa, ki bi

urejal področje podpore državi prejemnici mednarodne pomoči do sedaj še ni oblikovanega, kažejo pa izkušnje iz terena, da bi bil smiseln. Pripadniki CZ oziroma člani HNS enote namreč delujejo z osebnimi podatki tujih enot, vključeni so v različne postopke, ki zadevajo operativno in administrativno sodelovanje z mednarodnimi enotami, sodelujejo pri oblikovanju zaprosila ter izvajanju nalog na terenu z vidika podpore štabu in ostalim enotam. Obenem člani HNS enote prevzemajo določene odgovornosti z vidika komunikacije in vodenja tujih enot v RS, kar pa se lahko kdaj izkaže kot težavno zaradi nasprotujočih si predpisov ali nepoznavanja vloge HNS enote. Nedorečenosti se tako pojavljajo na primer pri uporabi slovenskih avtocest in stroška vinjet, telekomunikacijskih storitvah, prehodu čez državno mejo za osebe in MTS. Pravilnik oziroma predpis, ki bi urejal odgovornosti, vlogo in namen HNS enote, bi tako marsikatero zagato rešil, obenem pa pravno formalno zaščetil pripadnike CZ, ki delujejo v okviru te enote, ter olajšal postopke pri pripravi in vodenju tujih enot, ki so se odzvale na zaprosilo RS. Priložnost za razvoj HNS enote oziroma koncepta se kaže tudi v razvoju standardnih obrazcev, ki bi bili spisani za slovenski prostor, ter bi bili enotni za celotno državo.

HNS koncept je v RS relativno svež, zato se tudi na področju terminologije srečujemo z težavami, ki izvirajo iz tega naslova. Tuje enote, ki so aktivne v sistemu Mehanizma CZ EU, se usposablajo ter izobražujejo po mednarodnih tečajih in vajah, kjer je koncept HNS že precej razvit ter uveljavljen, komunikacija pa tako ali tako poteka v angleškem jeziku. Ekipe se tako konstantno srečujejo z termini in kraticami, ki so v slovenskem prostoru še precej neznane oziroma zanje še nimamo še ustreznega prevoda. Težave se tako pojavljajo predvsem na lokalni ravni, saj popolnoma vsi, ki delujejo v sistemu zaščite in reševanja, s terminologijo niso seznanjeni. Trenutno se v RS na področju podpore države prejemnice mednarodne pomoči uporablja kratice in termine, ki so povzeti po Smernicah HNS oz. *HNS Guidelines* ter *INSARAG Guidelines* (ang. *LEMA, RDC, EP...*). Tuje termine se uporablja zaradi lažje koordinacije in razumevanja tako za domače kot tuje reševalne enote, ki so se odzvale na zaprosilo. V prihodnosti ter posledično tudi z razvojem koncepta HNS in podpore države prejemnice pa je pričakovati, da se bo določen del terminologije prilagodil slovenskemu prostoru. To bo olajšalo izobraževanje in razumevanje koncepta, saj se določen del pripadnikov sil zaščite in reševanja sooča z jezikovno bariero, ki otežuje implementacijo na operativni ravni.

Na podlagi tega lahko odgovorim na zastavljeni vprašanji. Podpora države prejemnice mednarodne pomoči potrebuje v prihodnje boljšo pravno formalizacijo, saj se lahko le na ta način izognemo dilemam, s katerimi se zdaj soočajo pripadniki CZ znotraj HNS enote. Hkrati

bi boljša pravna podlaga, bodisi v obliki pravilnika, bodisi celo predpisa, dala možnost nadaljnega razvoja, ki bi bil formaliziran ter vsem enako dostopen. Odgovorim lahko tudi na drugo zastavljeno vprašanje glede terminologije, ki povzroča težave na terenu. Terminologija v RS glede podpore države prejemnice mednarodne pomoči bi potrebovala uskladitev z mednarodno terminologijo Mehanizma CZ EU. Dogaja se namreč, da v tujini poznajo več različnih izrazov za isto osebo/vlogo kot v RS, to pa vodi v komunikacijske šume, ki bi bili v primeru usklajenosti odstranjeni.

Za diplomsko delo sem si izbrala hipotezo: *»Ključno vlogo pri zagotavljanju dobre koordinacije tujih enot med intervencijo žled 2014 je predstavljala HNS enota, ki je bila vzpostavljena v ta namen.«*

Hipotezo lahko potrdim. HNS enota, ki se je urila pred samo intervencijo Žled 2014 na različnih mednarodnih vajah in usposabljanjih, je odigrala ključno vlogo pri koordinaciji mednarodne pomoči. Glavni BoO je bil vzpostavljen v ICZR Logatec, od tam pa so bile enote napotene na različna delovišča. Člani HNS enote so tako predstavljali pomembno vez med tujimi enotami in lokalnimi poveljniki ter jih lažje in bolj učinkovito vključevali v samo delo in reševanje. Obenem so skrbeli, da je bila izmenjava podatkov z ERCC nemotena ter da je štab CZ dobival ažurne podatke s terena. Tujim enotam so zagotavljali administrativno in splošno podporo, ki je reševala težave povezane z jezikom, lokacijami ter specializirano opremo.

HNS enota je v tej intervenciji lahko prvič v praksi, na domačih tleh, preizkusila do takrat osvojeno znanje. Napake, ki so se dogajale, pa so iztočnica za nadaljnje načrtovanje izobraževanja ter usposabljanja pripadnikov CZ za prihajajoče intervencije doma in v tujini.

8 LITERATURA

1. Alexander, E. David. 2002. *Principles of Emergency Planning and Management*. Amherst: University of Massachusetts.
2. Berglez, Mateja. 2006. *Evalvacija področja civilne zaščite v Evropski uniji*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Bland, Michael. 1998. *Communicating Out of a Crisis*. London: Macmillan Press LTD.
4. Coombs, Timothy. 2007. *Crisis Management and Communications*. Dostopno prek: http://www.facoltaspes.unimi.it/files/_ITA_/COM/Comunicazione_di_Impresa_-_Crisis_Management_and_Communications.pdf (21. avgust 2017).
5. Dobnik Jeraj, Milena. 2016. *Žled 2014*. Ljubljana: interno gradivo.
6. Državni zbor. 2010. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-1)*. Ur. l. RS 27/2010. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2010-01-1189?sop=2010-01-1189> (6. september 2017).
7. Evropska komisija. 2012a. *Commission Staff Working Document - EU Host Nation Support Guidelines*. Dostopno prek: https://ec.europa.eu/.../COMM_PDF_SW_D%2020120169_F_EN_.pdf (10. junij 2017).
8. --- 2003. *EU Handbook on assistance interventions in the frame of the Community Mechanism for Cooperation in civil protection*. Dostopno prek: www.terzomondo.org/library/essentials/EU_Handbook03_12.pdf (15. september 2017).
9. --- 2012b. *The EU Civil Protection Mechanism - 10 years of European Cooperation in disaster management*. Dostopno prek: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/12c49102-fde0-48ad-a2f2-f0695bf7109f/language-en> (20. september 2017).
10. --- 2017. *European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en (6. september 2017).
11. HNS. 2016. *Zapiski iz predavanj o HNS z dne 21. septembra*. Ljubljana: interno gradivo.
12. Hrušovar, Blaž. 2015. *Mednarodna reševalna in humanitarna pomoč ob poplavah na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter Srbiji leta 2014*. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
13. Hudohmet, Jernej. 2016. *Sprejem mednarodne pomoči HNS*. Ljubljana: interno gradivo.
14. --- 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. avgust.

15. Kržišnik, Katja. 2008. *Posredovanje enot glede na ogroženost Slovenije na naravne in druge nesreče*. Dostopno prek: http://www.vizijavarnosti.com/vsebina/2010/diplomskenaloge/diplomska_naloga_02.htm (31. julij 2017).
16. Malešič, Marjan, ur. 2004. *Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: Izzivi in priložnosti*. Ljubljana: FDV.
17. Malešič, Marjan in Iztok Prezelj. 2016. *Krizno upravljanje in vodenje: nekatera teoretična izhodišča, empirične ugotovitve in predlogi. Upravljanje s kompleksnimi krizami v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
18. Pittsburg State University. 2017. *Definition of Crisis*. Dostopno prek: <http://www.pittstate.edu/office/president/policies/crisis-definition.dot> (6. september 2017).
19. Salmon, Trevor, ur. 1992. *Crises, crisis management and crisis prevention. International security in the modern world*. New York: St. Martin's Press.
20. *Sklep št. 1313/2013/EU evropskega parlamenta in sveta z dne 17. decembra 2013 o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite*. Dostopno prek: www.sos112.si/slo/tdocs/eu_mehanizem.pdf (25. julij 2017).
21. URSZR. 2017. *Evropska unija in projekti EU*. Dostopno prek: http://www.sos112.si/slo/page.php?src=sv4_2.htm (20. september 2017).
22. Svete, Uroš in Marjan Malešič. 2014. *Slovenija v ledenih okovih 2014 – odziv in izzivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Šestan, Srečko. 2015. *Večje nesreče 2014*. Ljubljana: interno učno gradivo.
24. --- 2016. *Vodenje aktivnosti zaščite, reševanja in pomoči na državni ravni ob poplavih 2010 v Osrednji Sloveniji*. Ljubljana: interno gradivo.
25. Torkar, Domen. 2007. Smernice INSARAG za pripravo in izvedbo mednarodnih reševalnih dejavnosti kot ključni element mehanizma Združenih narodov za pomoč ob nesrečah. *Ujma* 21: 196–206.
26. --- 2016. *Mednarodna pomoč HNS*. Ljubljana: interno gradivo.
27. URSZR. 2013. *Podpora tuji pomoči ob nesreči – »Host nation support« postopkovnik*. Ljubljana: interno gradivo.
28. Volaj, Gregor. 2008. Izobraževanje in uposabljanje v okviru »Mehanizma skupnosti za krepitev sodelovana na področju civilne zaščite«. *Ujma* 19: 238–42.
29. Vrtačič, Lidija. 2006. *Podpora države gostiteljice v vojaških aktivnostih NATA*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

30. Vuga Beršnak, Janja, ur. 2016. *Upravljanje s kompleksnimi krizami v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
31. Wendling, Cecile. 2010. Explaining the emergence of different European Union crisis and emergency management structures. *J. Conting. Crisis Manage.* 18 (2). Dostopno prek: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5973.2010.00606.x/abstract> (15. september 2017).

